

УДК 378

Актуальні питання теорії та практики прикладної дисципліни «Автотехнічна експертиза»

Олексій Сараєв,

кандидат технічних наук, доцент,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Автотехнічна експертиза — це мо-
лода прикладна дисципліна, яка
зараз стрімко розвивається та
поширюється в автомобільних вузах,
коледжах, які готують фахівців з автомо-
більного транспорту, транспортних техно-
логій, машинобудування, тощо. Об'єктом
дослідження дисципліни «Автотехнічна
експертиза» є дорожньо-транспортна
пригода (далі — ДТП). Предметом до-
слідження дисципліни є закономірності
функціонування системи водій-автомо-
біль — дорога — середовище (ВАДС) в
процесі розвитку аварійної ситуації.

Проведення автотехнічних експертиз
у справах про ДТП у нашій країні було ор-
ганізовано, починаючи з 1959 року. Раніше
такі експертизи доручалися особам, часом
недостатньо об'єктивним і малокваліфі-
кованим, працюючим в автогосподарст-
вах або Державтоінспекції. Природно,
в подібних умовах важко було досягти
одноманітності в методиці проведення су-
дових автотехнічних експертиз. Висновки
експерта нерідко суперечили достовірним
матеріалам справи. Іноді експерт навіть
виходив за межі своєї компетенції, ви-
рішуючи не тільки технічні, але й юри-
дичні питання. Тому, вже з 1965 року, в
установах судової експертизи вводиться
інструкція, в якій обумовлюється область
спеціальних знань експерта-автотехніка,
який повинен володіти такими базовими
знаннями в галузі науки й техніки, як:
математика, фізика, теоретична механіка,

побудова, технічна експлуатація й ремонт
транспортних засобів, теорія їх експлуа-
таційних властивостей, а також правила,
організація та безпека дорожнього руху.
Використовуючи одержані базові знання,
експерт-автотехнік повинен бути здатним
не тільки вирішувати основні завдання
судової автотехнічної експертизи, але
поставлені перед експертом питання не
можуть виходити за межі його спеціаль-
них знань.

Актуальність «Автотехнічної експер-
тизи» як прикладної дисципліни обумов-
лена постійно зростаючою кількістю ДТП
у світі та в Україні, зокрема. Об'єктивною
причиною цього є збільшення світового
автомобільного парку. Для дослідження
зростаючої кількості ДТП потрібні добре
підготовлені фахівці: слідчі, експерти,
працівники ДАІ та аварійні комісари, які
повинні вміти якісно проводити огляд
місця пригоди й огляд технічного стану
дорожніх транспортних засобів, віднов-
лювати та досліджувати механізм і тех-
нічну можливість запобігання ДТП. Саме
тому, протягом останнього десятиріччя
велика увага розвитку цієї актуальної
прикладної дисципліни приділялась у
Харківському національному автомобільно-
дорожньому університеті (ХНАДУ).

Метою вивчення дисципліни «Авто-
технічна експертиза» є підготовка сту-
дентів до самостійного рішення задач,
пов'язаних з дослідженням ДТП та тех-
нічного стану транспортних засобів. Ос-

новні завдання вивчення дисципліни — це ознайомлення студентів з організацією й виробництвом автотехнічної експертизи, методиками дослідження ДТП. За підсумками вивчення дисципліни студент повинен:

- володіти основними поняттями, якими оперують фахівці при аналізі ДТП;
- знати основні організаційно-правові принципи проведення автотехнічної експертизи в Україні;
- вміти досліджувати місце ДТП і складати відповідні протокол та схему;
- вміти розрахувати параметри руху транспортного засобу в процесі аналізу ДТП;
- вміти застосовувати експертні методи дослідження ДТП у випадках наїзду та зіткнення, втрати стійкості та керованості транспортного засобу;
- вміти самостійно працювати з технічною та методичною літературою, робити технічну оцінку прийнятих рішень.

Проблематика розвитку навчальної дисципліни «Автотехнічна експертиза» пов'язана, по-перше, з удосконаленням структури дисципліни, по-друге, зі створенням нового навчально-методичного забезпечення, по-третє, з розвитком матеріально-технічного забезпечення, і, у четвертих, з розв'язанням нових наукових завдань шляхом втілення сучасних технологій.

 учасна структура дисципліни, яка розроблена на кафедрі автомобілів ХНАДУ під керівництвом завідувача проф. В.І. Клименко, складається з 36 годин лекційного матеріалу, 18 годин лабораторних занять, 18 годин практичних занять, 48 годин самостійної роботи студента і курсової роботи. Загальний обсяг за дисципліною складає 120 годин, чотири кредитних та чотири підсумкових модулі. Саме така структура дисципліни відповідає вимогам нового Закону про вищу освіту.

Щоб забезпечити таку розвинуту структуру дисципліни, потрібне різноманітне навчально-методичне забезпечення. Сучасної літератури з авто-

технічної експертизи небагато. Існуючі методичні вказівки та посібники для її проведення базуються на даних, які отримані експертами при випробуванні автомобілів застарілої конструкції випуску 60–70 років минулого століття. Підручник з дисципліни «Автотехнічна експертиза» в Україні тривалий час і зовсім був відсутній. Тому для засвоєння теоретичного матеріалу було розроблено сучасний підручник українською мовою — «Автотехнічна експертиза. Обставини дослідження ДТП» [1]. У підручнику розглянуто основні поняття аналізу ДТП, організаційно-правові питання судової автотехнічної експертизи, докладно подано процес гальмування транспортного засобу, проаналізовано різноманітні експертні методики, показано вплив керованості та стійкості руху автомобіля на безпеку руху, дана оцінка існуючим методикам розрахунку маневру автомобіля, наведено новітні технології дослідження обставин ДТП. У виданні вперше розглянуто вплив конструкції сучасної антиблокувальної системи на ефективність гальмування транспортних засобів та надано конкретних рекомендацій фахівцям з цього приводу. Подальший розвиток отримало дослідження складних варіантів наїзду на пішохода, що відбуваються в умовах обмеженої оглядовості та видимості. Цьому підручнику надано гриф МОН України, призначений він для студентів автодорожніх вищих навчальних закладів. Він також може використовуватись у межах програми підготовки судових експертів-автотехніків, фахівців з автотехнічних досліджень та аварійних комісарів.

Для засвоєння практичного матеріалу з дисципліни «Автотехнічна експертиза» створено принципово новий комплекс лабораторних робіт — «Дослідження обставин дорожньо-транспортної події» [2]. Відмінною рисою цих робіт є застосування сучасного аналогово-цифрового обладнання для отримання параметрів руху транспортного засобу. Завдяки цьому студенти отримують практичні навички з дослідження обставин ДТП на обладнанні, яке

зараз активно поширюється в експертних установах Міністерств юстиції та внутрішніх справ України і в інших країнах.

В основу курсового проектування за даною дисципліною покладено проведення дослідження, яке є аналогом висновку судового експерта-автотехніка. Для цього на кафедрі автомобілів ХНАДУ розроблені відповідні навчальний посібник та методичні вказівки [3, 4]. Цей навчальний посібник виданий російською мовою, що дозволяє використовувати його у навчанні іноземних студентів.

Передбачено і дистанційне вивчення дисципліни завдяки використанню на офіційному сайті ХНАДУ (<http://www.khadi.kharkov.ua>) електронної версії конспекту лекцій та переліченого спектра навчально-методичної літератури з автотехнічної експертизи.

Логічним завершенням підготовки за цією дисципліною є проходження переддипломної практики майбутніх фахівців у експертних структурах МВД та МінЮсту України на підставі існуючих договорів про співпрацю з ХНАДУ.

Завдяки ретельному вивченню проблематики дисципліни «Автотехнічна експертиза» та багаторічній співпраці з експертними установами було визначено основні напрямки наукових досліджень за цією дисципліною, а саме з оцінки гальмівної ефективності транспортних засобів, оцінки маневру, керованості та стійкості руху транспортних засобів, втілення у процес дослідження ДТП автоматизованих аналогово-цифрових засобів. За даними напрямками дослідження виконується одна докторська та дві кандидатські дисертації. Ці роботи

виконуються на базі наукової школи «Динаміка гальмування і гальмові системи автотранспортних засобів (наук. керівник проф. А.М. Туренко).

Таким чином, на кафедрі автомобілів ХНАДУ створено перший в Україні комплекс навчально-методичного та науково-технічного забезпечення прикладної дисципліни «Автотехнічна експертиза», що дозволило повною мірою забезпечити потреби у надходженні до лав експертів-автотехніків молодих фахівців (стажерів) у Харківському регіоні та ефективно вирішувати низку наукових проблем, які постають перед сучасною автотехнічною експертизою.

Література

1. Туренко, А.М. Автотехнічна експертиза. Дослідження обставин ДТП : підручник для ВНЗ / А.М. Туренко, В.І. Клименко, О.В. Сараєв, С.В. Данець. — Харків : ХНАДУ, 2013. — 320 с.
2. Методичні вказівки до лабораторних робіт «Дослідження обставин дорожньо-транспортної події» з дисципліни «Автотехнічна експертиза» / А.М. Туренко, В.І. Клименко, О.В. Сараєв. — Харків : Вид-во ХНАДУ, 2010.
3. Туренко, А.Н. Автотехническая экспертиза : учеб. пособ. / А.Н. Туренко, В.И. Клименко, А.В. Сараев. — Харків : ХНАДУ, 2007. — 156 с.
4. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Автотехнічна експертиза» / В.І. Клименко, О.В. Сараєв, М.В. Склярів. — Харків : Вид-во ХНАДУ, 2008.

15.09.2014